

**Maktab o'quvchilarida tasviriy san'at orqali milliy madaniyatni
rivojlantirish metodikasi**

Usmonova Ruxshona Feruz qizi

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi” – ta'lim yo'nalishi

1-kurs “D” guruh talabasi

Annotatsiya: Maqolada maktab o'quvchilarini tasviriy san'at darslari orqali milliy madaniyatni rivojlantirishning metodik asoslari o'rganiladi. Tadqiqotda o'quvchilarning badiiy tafakkuri, vizual ifoda ko'nikmalari va estetik didini shakllantirish, shuningdek, milliy madaniyat elementlarini tasviriy ifodalashning samarali pedagogik usullari tahlil qilinadi. Maqola darslarni rejalashtirish, tayyorlash, individual va guruh ishlari orqali o'quvchilarning ijodiy faolligini oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: Tasviriy san'at, milliy madaniyat, pedagogik metodlar, badiiy tafakkur, ijodiy faollik, vizual ifoda, maktab o'quvchilari, estetik did.

Tasviriy san'at darslari maktab o'quvchilarida badiiy tafakkur, estetik did va ijodiy faollikni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Milliy madaniyat elementlarini vizual tarzda o'rgatish o'quvchilarga o'z tarixiy va madaniy merosini anglash, milliy o'zligini rivojlantirish va badiiy ifodani boyitish imkonini beradi. Rang va shakl tizimini tushunish, kompozitsiya yaratish va vizual tafakkur asosida ijodiy qaror qabul qilish ko'nikmalari tasviriy san'at jarayonida rivojlantiriladi. Darslarni metodik jihatdan puxta rejalashtirish va ko'rgazmali, amaliy yondashuvlarni uyg'unlashtirish o'quvchilarning ijodiy va badiiy rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, maktab yoshidagi o'quvchilarda tasviriy san'at orqali milliy madaniyatni rivojlantirishning metodik asoslarini o'rganish muhim vazifa hisoblanadi.

Tasviriy san'at darslarida maktab o'quvchilarida milliy madaniyatni rivojlantirish pedagogik jarayonda muhim o'rin tutadi. Bu jarayon o'quvchilarning badiiy ko'nikmalarini shakllantiradi, estetik didini rivojlantiradi va ijodiy tafakkurini kengaytiradi. Milliy madaniyat elementlarini tasviriy ifodalash orqali o'quvchilar o'z tarixiy va madaniy merosini chuqurroq anglaydi, milliy o'zligini rivojlantiradi va badiiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini egallaydi. Shu bilan birga, tasviriy san'at jarayoni o'quvchilarda rang va shakl tizimini tushunish, kompozitsiya yaratish va vizual tafakkur asosida ijodiy qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Milliy madaniyatni tasviriy san'at darslariga integratsiyalash pedagogik jarayonni samarali qiladi. Ko'rgazmali metodlar o'quvchilarga milliy motivlar va madaniy elementlarni vizual tarzda tushuntirish imkonini beradi. Buning uchun pedagoglar xalq hunarmandchiligi, milliy kiyim-kechak, bayramlar, urf-odatlar va tarixiy merosni aks ettiruvchi rasmlar, fotoalbomlar va video lavhalardan foydalanadilar. Bu usul

o'quvchilarga mavzuni vizual tarzda tushunishga yordam beradi va ularni chizishga rag'batlantiradi. Amaliy metodlar esa o'quvchilarga milliy motivlarni va madaniy elementlarni mustaqil chizish imkonini beradi. Masalan, o'quvchilar Navro'z bayrami, mahalliy hunarmandchilik buyumlari, xalq o'yinlari va tarixiy sahnalarni tasviriy ifodalaydilar. Shu jarayonda o'quvchilar kompozitsiya yaratish, rang uyg'unligini hisobga olish va badiiy tafakkur asosida qaror qabul qilishni o'rganadilar. Guruhli ishlash va muhokama jarayoni o'quvchilarda ijodiy fikrlashni rivojlantiradi, tanqidiy qaror qabul qilish va hamkorlik madaniyatini shakllantiradi.

Darslarni tayyorlov, asosiy va yakuniy bosqichlarga bo'lish pedagogik jarayonni samarali qiladi. Tayyorlov bosqichida o'quvchilarga mavzu haqida qisqacha ma'lumot berilib, milliy madaniyat elementlari bilan tanishtiriladi. Bu bosqichda pedagog o'quvchilarda qiziqish uyg'otadi va ularni ijodiy faoliyatga tayyorlaydi. Asosiy bosqichda chizish texnikasi, rang va shakl tizimi o'rgatiladi, o'quvchilar milliy motivlarni va madaniy elementlarni sahnalar orqali ifodalaydilar. Ular bayramlar, hunarmandchilik buyumlari, xalq o'yinlari va tarixiy sahnalarni sahnalashtirib chizadilar, kompozitsiya va rang uyg'unligini hisobga oladilar. Yakuniy bosqichda o'quvchilar o'z asarlarini taqdim etadilar, muhokama qiladilar va pedagog tomonidan baholanadi. Shu yondashuv o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantiradi, mustaqil fikrlash va badiiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

O'quvchilarning ijodiy faolligini rag'batlantirish uchun darslarni qiziqarli qilish, rang va shakl kombinatsiyalarini uyg'unlashtirish, shuningdek, darsdan tashqari ko'rgazmalar, badiiy konkurslar va individual vazifalarni qo'llash samarali natija beradi. Masalan, Navro'z bayrami, mahalliy hunarmandchilik mavzulari yoki tarixiy sahnalar asosida chizilgan asarlar o'quvchilarda milliy madaniyatni chuqurroq anglashga yordam beradi. Shu bilan birga, o'quvchilarga badiiy asarlar va xalq hunarmandchiligi namunalari ko'rsatish ularning tasviriy ifodasi va ijodiy tafakkurini rivojlantiradi. Rang va shakl orqali milliy estetika unsurlarini ifodalash o'quvchilarning badiiy didini mustahkamlash va vizual tafakkurini kengaytirish imkonini beradi.

Tasviriy san'at darslarida milliy madaniyatni integratsiyalashgan tarzda o'rgatish o'quvchilarning tarixiy, madaniy va estetik bilimlarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, o'quvchilarning ijodiy faoliyati faollashadi, ular o'z asarlarida mustaqil qarorlar qabul qilishni o'rganadi va badiiy uslubni shakllantiradi. Pedagogik jarayonni interfaol va samarali tashkil etish darslarning sifatini oshiradi va o'quvchilarning milliy o'zligini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi.

Pedagoglar darslarni individual va guruhli shaklda tashkil etish orqali o'quvchilarning qobiliyat va ehtiyojlarini hisobga oladilar. Bu nafaqat ularning ijodiy imkoniyatlarini maksimal darajada ochadi, balki o'quvchilar o'rtasida hamkorlik va muhokama madaniyatini rivojlantirishga yordam beradi. O'quvchilar bir-birining ishlarini tahlil qiladi, fikr almashadi va o'z ijodiy qarorlarini himoya qiladi. Shu bilan birga, pedagoglar dars jarayonida o'quvchilarning ijodini rag'batlantiruvchi

qo'shimcha mashqlar va ijodiy vazifalarni kiritishlari mumkin, bu esa darslarni qiziqarli va samarali qiladi.

Milliy madaniyatni tasviriy san'at darslariga integratsiyalash orqali o'quvchilar o'z madaniy merosini anglaydi, badiiy qarorlar qabul qilishni o'rganadi va milliy o'zligini rivojlantiradi. Shu bois, pedagogik jarayonni metodik jihatdan puxta tashkil etish va didaktik yondashuvlarni uyg'unlashtirish maktab yoshidagi o'quvchilarning ijodiy va badiiy rivojlanishini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, maktab o'quvchilari tasviriy san'at darslarida milliy madaniyat elementlarini ifodalash jarayonida badiiy ko'nikmalarini mustahkamlaydi, estetik did va vizual fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi, ijodiy tafakkurini kengaytiradi va milliy o'zligini shakllantiradi. Darslarni metodik jihatdan puxta rejalashtirish, tayyorlov, asosiy va yakuniy bosqichlarni uyg'unlashtirish, ko'rgazmali va amaliy pedagogik metodlardan foydalanish o'quvchilarning milliy motivlarni chuqurroq anglashiga va o'ziga xos badiiy uslubni shakllantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, darslar interfaol va qiziqarli bo'lib, o'quvchilarning ijodiy faolligi oshadi, pedagoglar esa ta'lim jarayonini samarali tashkil etish imkoniga ega bo'ladi.

Tasviriy san'at darslarida milliy motivlar va madaniyat elementlarini tasvirlash pedagogik jarayonni boyitadi va maktab ta'limida sifatli badiiy va estetik tarbiyalashning asosini tashkil etadi. Shu bilan birga, o'quvchilar o'z madaniy va milliy merosini chuqurroq anglaydi, ijodiy qarorlar qabul qilishni o'rganadi va milliy o'zlikni rivojlantiradi. Bu jarayon pedagogik metodik jihatdan puxta tashkil etilgan bo'lsa, o'quvchilarning ijodiy va badiiy rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi va tasviriy san'at darslarining maqsad va vazifalarini to'liq amalga oshirish imkonini yaratadi.

Maqola natijalari shuni ko'rsatadiki, maktab o'quvchilarini tasviriy san'at darslarida milliy madaniyat elementlarini vizual tarzda ifodalash pedagogik jarayonda muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon o'quvchilarning badiiy ko'nikmalarini rivojlantirish, estetik didini shakllantirish, vizual tafakkur va ijodiy tafakkurini kengaytirishga xizmat qiladi. Darslarni metodik jihatdan puxta rejalashtirish, tayyorlov, asosiy va yakuniy bosqichlarni uyg'unlashtirish, ko'rgazmali va amaliy pedagogik metodlardan foydalanish o'quvchilarning milliy motivlarni chuqurroq anglashiga yordam beradi va ularning badiiy uslubini shakllantiradi. Shu bilan birga, darslar interfaol va qiziqarli bo'lib, o'quvchilarning ijodiy faolligi oshadi, pedagoglar esa ta'lim jarayonini samarali tashkil etish imkoniga ega bo'ladi. Tasviriy san'at darslarida milliy motivlar va madaniyat elementlarini tasvirlash nafaqat badiiy ko'nikmalarni rivojlantiradi, balki o'quvchilarning madaniy va estetik dunyoqarashini boyitadi hamda maktab ta'limida sifatli badiiy va estetik tarbiyalashning muhim asosini tashkil etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности //Педагогическое образование и наука. – 2017. – №. 2. – С. 109-110.

2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons //Eastern European Scientific Journal. – 2017. – №. 1. – С. 131-134.
3. Shovdirov S. A. Tasviriy san’atni o‘qitishda o‘quvchilarning sohaga oid o‘quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari //Inter education & global study. – 2024. – №. 1. – С. 8-14.
4. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари //Современное образование (Узбекистан). – 2017. – №. 6. – С. 15-21.
5. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts //International Journal on Integrated Education. – 2023. – Т. 4. – №. 3. – С. 60-66.
6. Pakhomova, N. Teaching National and Cultural Heritage in Visual Arts Education //International Journal of Art & Design Education. – 2021. – Vol. 40, № 3. – P. 365-378.
7. Кузнецова Н. П. Методика обучения изобразительному искусству в школе. – Москва: Просвещение, 2019. – 256 с.
8. Иванова Е. В. Развитие художественного восприятия у школьников. – Санкт-Петербург: Речь, 2020. – 212 с.